

#מסורבים

PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS
רופאים אטבים
לדכויות אדם לחقوق الإنسان
ישראל איסר אל חיק

#מסורבים

התעמרות בחושבים פלסטינים המבקשים
היתרי מעבר לצורך טיפול רפואי

יוני 2015

כתיבה: מחמוד אבו ערישה

חקיקר: מור אפרת, מחמוד אבו ערישה

עריכה: רעות כ"ץ

עיצוב: דוד מוסקוביץ / סטודיו דוד ויוסף

צילומים: אקטיבסטילס ואניס חמרה

תודה מיוחדת:

צוות רל"א: נדב אבן חורב, חוסאם עיסא, הדס זיו, רן גולדשטיין,
אסף קינצר ברדוגו, ליטל גרוסמן.

חברי הוועד המנהל: ד"ר גלית ארתום, ד"ר הראל ארזי.

ארגוני זכויות אדם פלסטיניים: מרכז אלמיזאן לזכויות אדם,
מרכז עזה לבריאות הנפש, ארגון אלדמיר-עזה.

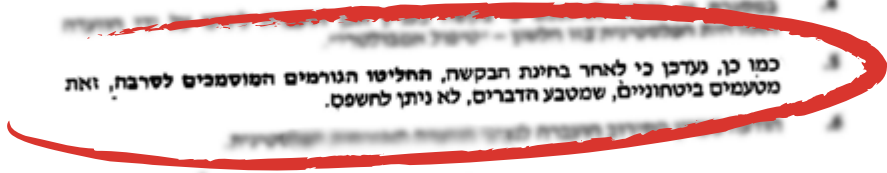

מנהלת האגף הישעור עזה
מאבד מריות פיבור
טלפק: 050-6246462
טל: 08.00000000
מרכז הוטליתארני - 000143
ד באבד התלענייה
2013 23

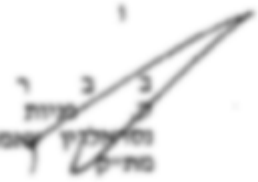
רואמת לרפיקת אבד
טלפק: 03-5133100
טל: 03-4873029

תעודת פיקור רפיקת אבד לרפיקת אבד
פיקור רפיקת אבד לרפיקת אבד

- 1. תרש לאבד קבלת פיקור רפיקת אבד.
- 2. פיקור רפיקת אבד לרפיקת אבד של הרפיקת אבד לרפיקת אבד.
- 3. רפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד.
- 4. רפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד.
- 5. כמו כן, נעדכן כי לאחר בחינת הבקשה, תחליטו הגורמים המוסמכים לרפיקת אבד, זאת מטעמים ביטחוניים, שמתבטע הדברים, לא ניתן לחשפם.
- 6. רפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד לרפיקת אבד.

ח 2 7 3 3
 פיבור מריות פיבור
 רפיקת אבד רפיקת אבד
 מנה

תוכן העניינים

תקציר	5
רקע: חופש תנועה והזכות לבריאות בשטחים הכבושים	7
נתונים מרכזיים	9
תחקורי שב"כ פוגעניים	15
חולים שמתו בהמתנה לטיפול	18
בירוקרטיה בשירות הכיבוש	20
סיכום והמלצות	22
נספחים	24

תקציר

ארגון רופאים לזכויות אדם, הפועל למימוש הזכות לבריאות של התושבים הפלסטינים בשטחים הכבושים, עוקב אחר האופן שבו המדיניות הישראלית פוגעת בבריאותם, בזמן לחימה כמו גם בשגרה. בעת המתקפה על רצועת עזה ביולי-אוגוסט רופאים לזכויות אדם (להלן, רל"א) תיעד התקפות על אמבולנסים, פגיעה בצוותים ובמתקנים רפואיים ועיכובים בפינוי פצועים. בימי שגרה שוררת מראית עין של "שקט", אך זוהי אשליה: בפועל, השליטה הישראלית על הפלסטינים רק לובשת צורה אחרת, יומיומית ואפילו שקופה, אבל כואבת והורגת לא פחות. בדו"ח זה נעסוק בחלק ממנגנוני השליטה בימי שגרה – שליטה שיכולה במידה רבה להסביר את סבבי הלחימה הפורצים מדי שנה או שנתיים בין ישראל לעזה.

אחת מדרכי השליטה המרכזיות של ישראל על הפלסטינים היא באמצעות ההכרח לקבל היתר מעבר על מנת לנוע בין הגדה המערבית לבין רצועת עזה, ירושלים המזרחית וישראל – גם כאשר המעבר הוא לצורך קבלת טיפול רפואי חיוני. בכל שנה, כ-200,000 פלסטינים מעזה ומהגדה המערבית פונים לרשויות הישראליות על מנת שיתירו את מעברם לצרכים רפואיים. דו"ח זה פורש את הכשלים הטכניים והמהותיים בהתנהלותן של רשויות התיאום והקישור הישראליות בכל הנוגע לחופש התנועה של מטופלים ומטופלות פלסטינים ומלוויהם, לרבות התניית יציאתם לטיפול רפואי בהתייבבות לתחקורים בייטחוניים של השב"כ; עיכובם במחסומים בדרך לטיפול; וכן דחייה של בקשות להיתרי מעבר, מה שמונע מהפונים את קבלת הטיפול הרפואי הדרוש להם, ומוביל במקרים רבים להידרדרות במצבם ואף למוות בטרם עת.

כ-20% מהבקשות המוגשות מדי שנה לקבלת היתר מעבר לצרכים רפואיים מסורבות. חלק מהמקרים הללו מגיעים לפתחו של רל"א, אשר מאתגר את החלטות הרשויות הישראליות ופועל מולן כדי שינפיקו היתרי מעבר לפונים. בשנת 2014 התקבלו במחלקת שטחים כבושים ברל"א 306 פניות, מתוכן 246 פניות בנושא סירוב או עיכוב של בקשות להיתרים (יתר הפניות הן בשל מעקב אחר בקשות שסורבו בעבר, בירור מידע ונושאים אחרים). כ-47.5% מהמקרים (117 פניות), הוסרה המניעה של הפונים לאחר התערבות רל"א. המשמעות היא שכמחצית מהסירובים נמצאו כלא מוצדקים אפילו על פי הקריטריונים הביטחוניים שקבעה ישראל לעצמה, היות שהשב"כ חזר בו מהחלטתו והנפיק אישור לבקשת רל"א.

מתוך סך הפניות, 300 היו של מטופלים ומטופלות, מתוכם 246 גברים ו-54 נשים; שש פניות נוספות התקבלו מאנשי ונשות רפואה מחו"ל שביקשו להיכנס לרצועת עזה. יותר משני שלישים מהפניות (214) הגיעו מרצועת עזה, ומעט פחות משליש (87) מהגדה המערבית, ופנייה אחת מירושלים המזרחית בנוסף ל-5 פניות שהתקבלו מחו"ל. כ-56% מהפניות היו של בוגרים/ות בגילאים 18-45; כ-25% מהפניות עסקו במעבר ילדים/ות מתחת לגיל 14; כ-17% מהפניות היו של מבוגרים/ות מעל גיל 45; ומספר קטן של פניות (2%) היו של קטינים מעל גיל 14. מתוך כלל הפניות כ-38% (117 פניות) היו על רקע סירוב להנפיק היתר מעבר, וכ-42% (129 פניות) – בשל עיכוב מתמשך במתן תשובה. בנוסף לכך, 23 פניות היו של חולי סרטן; שמונה פניות היו של חולים במחלות לב וכלי דם; 24 של חולים במחלות עיניים; 10 של מטופלים הסובלים מבעיות גב (10) בנוסף ל-23 מטופלים הסובלים מבעיות אורתופדיות אחרות. פניות נוספות היו בענייני נוירולוגיה (12), איברי מין ודרכי השתן (11) בנוסף למחלות אחרות.

רל"א מייצג פונים ופונות שבקשתם להיתר מעבר נדחתה, על ידי פנייה חוזרת לרשויות, הבהרת מצבו/ה הרפואי של המטופל/ת והדגשת משמעותו של הטיפול הנחוץ בעזרת חוות דעת של רופאות ורופאים מתנדבים; במקרים מסוימים נעשה שימוש גם באמצעים משפטיים. בנוסף למטופלים ולמלוויהם, מסייע רל"א בקבלת היתרי מעבר גם לצוותי רפואה.

במסגרת פעילות הסנגור שנעשתה במהלך שנת 2014, רל"א הצליח לגרום לרשויות התיאום והקישור לאמץ שני נהלים חדשים וחשובים. האחד הוא שמשרד התיאום והקישור (מת"ק) במעבר ארז יקבל פניות ממטופלים שהם עקורים פלסטינים שעזבו את השטחים ב-67 ושבו לאחר מכן, אשר בעבר לא התקבלו כלל; והשני – שיותר לאבות פלסטינים להיכנס לישראל כדי להיות נוכחים בלידה של בנות זוגם. השינוי בנהלים אלו הוא חשוב, ובוודאי מקל על חלק מהפונים בהתמודדותם עם הבירוקרטיה של השלטון הישראלי, אולם השינוי הדרוש הוא רחב יותר, והוא חייב לכלול את הסרת כל ההגבלות על הזכות לבריאות של תושבי השטחים הכבושים. לא ניתן להשלים עם מציאות שבה אדם מנוע מלקבל את הטיפול הרפואי הדרוש לו כתוצאה משיקולים פוליטיים. השימוש בפרקטיקות המגבילות או מונעות קבלת שירותי רפואה ככלי לדיכוי הפלסטינים על ידי מדינת ישראל חייב להיפסק.

בדו"ח זה נסכם שנה של פעילות המבוססת על מעקב, ליווי וייצוג של פונות ופונים בנושא חופש תנועה לצרכים רפואיים, וננתח את המגמות במדיניותן של הרשויות הישראליות בכל הנוגע למתן היתרים בתחום זה. הדו"ח מהווה מעין מחקר איכותני על הבעיות והמכשולים שבדרך לקבלת היתר, ומתאר את האופן השרירותי שבו ישראל מגבילה את זכותם של תושבים פלסטינים לקבלת טיפול רפואי, גם כאשר הוא עשוי להציל את חייהם.

רקע: חופש תנועה והזכות לבריאות בשטחים הכבושים

הזכות לבריאות של התושבים הפלסטינים בגדה המערבית וברצועת עזה שרויה תחת איום מתמיד. מערכת הבריאות הציבורית הפלסטינית נמצאת במשבר כרוני מזה שנים רבות ואינה מסוגלת לספק את כל צרכיהם של התושבים. אחת הסיבות המרכזיות לכך היא השליטה הישראלית בשטחים הכבושים וההגבלות שישראל מטילה על חופש התנועה של מטופלים, של אמבולנסים ושל צוותי רפואה.¹

השטחים הפלסטיניים מחולקים לשלושה אזורים עיקריים: רצועת עזה, הגדה המערבית וירושלים המזרחית. בידי ישראל הכוח להחיר או לאסור את מעברם של תושבים פלסטינים בין שלושת האזורים הללו, וגם בתוך אותם אזורים, בהתאם להחלטתה. כתוצאה מכך, גם מערכת הבריאות הפלסטינית פרושה על פני שלושת האזורים – כלומר, בכל אחד משלושתם ישנם מבתי חולים, מרפאות, מטופלים ואנשי צוות רפואי – אך אין מעבר חופשי בין אזור לאזור ובין מוסד רפואי אחד למשנהו. השליטה הישראלית על התנועה ועל המעבר בין האזורים, יחד עם סיפוח ירושלים המזרחית לישראל, יוצרת מצב שאינו מאפשר למשרד הבריאות הפלסטיני לנהל את שלושת האזורים כיחידה אחת.

תושבים פלסטינים הזקוקים לטיפול רפואי במוסד שנמצא באזור אחר מזה שבו הם גרים נזקקים לאישור מעבר מישראל על מנת להגיע אליו. לרוב, הדבר נדרש כאשר תושבי עזה והגדה המערבית מופנים לטיפול בירושלים המזרחית, שם ממוקמים שישה מבתי החולים

¹ לניחוח מפורט של השפעת השליטה הישראלית על הזכות לבריאות של הפלסטינים בגדה המערבית וברצועת עזה, ראו: מור אפרת, הפרד ומשול: אי שוויון בבריאות, רופאים לזכויות אדם, ינואר 2015.

הפלסטיניים המתקדמים ביותר. במקרים רבים אחרים, חולים מעזה מופנים לטיפול רפואי בגדה – וגם לשם כך הם זקוקים להיתר מעבר דרך ישראל.

בנוסף, משרד הבריאות הפלסטיני מפנה בכל שנה אל מחוץ למערכת הבריאות הפלסטינית הציבורית עשרות אלפי מטופלים ומטופלות הזקוקים לטיפול רפואי שאינו זמין בתוך המערכת ובאזור מגוריהם, בין אם בגדה המערבית או ברצועת עזה. משמעות ההפניה היא שמשרד הבריאות מממן את הטיפול הרפואי במסגרת מערכת הבריאות הפלסטינית הפרטית, או באחת מהמדינות הסמוכות – ירדן, מצרים או ישראל. בשנת 2013, כ-61,500 מטופלים קיבלו הפניה שכזו; מתוכם, כ-37,500 נזקקו להיתר ישראלי כדי לממש את ההפניה שלהם.²

על מנת לקבל היתר, יש להגיש בקשה בצירוף מסמכים רפואיים לרשויות התיאום והקישור הישראליות, המוסמכות לאשר או לסרב לבקשות. ארגון רופאים לזכויות אדם פועל לשינוי החלטותיהן של הרשויות הישראליות במקרים שבהם מתקבל סירוב לפנייה בנושא חופש תנועה לצרכים רפואיים, או כאשר התשובה מתעכבת במידה שגורמת למטופל/ת להחמיץ את מועד התור הרפואי. רל"א מטפל בכל שנה בכ-300 פניות מסוג זה, אשר מייצגות רק חלק מהמטופלים הפלסטינים תושבי עזה והגדה שנפגעים מכשלים בהתנהלותן של רשויות התיאום והקישור, הכפופות למתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש). כשלים אלו פוגעים בזכותם של התושבים הפלסטינים לבריאות, ולעתים אף בזכותם לחיים ולכבוד. יתרה מזאת, העובדה שרל"א מצליח במקרים רבים להביא לשינוי בהחלטות הצבא, ולכך שבקשה להיתר מעבר שסורבה קודם לכן תאושר לאחר בחינה מחודשת, מעידה כי הסירוב היה מלכתחילה מיותר ובלתי מוצדק.

בדו"ח זה ננתח את הפניות שקיבל רל"א בשנת 2014 ממטופלים פלסטינים שבקשותיהם להיתר מעבר נדחו או עוכבו על ידי רשויות התיאום והקישור, שהיו אחראים על הטיפול בפניות שהגיעו לידינו. המטרה היא להציג את האופן שבו הכשלים בהתנהלותן של רשויות התיאום והקישור – כמו גם המדיניות שאותה הן משרתות – מביאים להפרות קשות של זכויות אדם, ובראשן הזכות לבריאות.

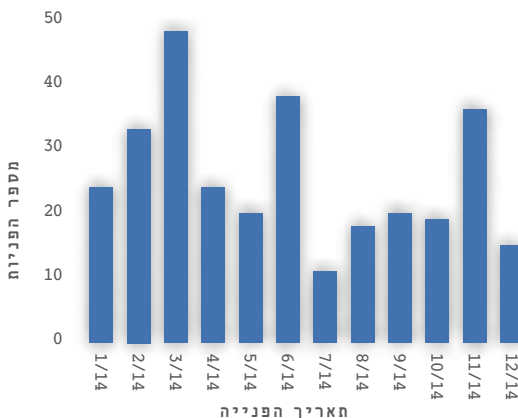
Right to Health: Crossing barriers to access health in the Occupied Palestinian Territory, 2013²
World Health Organization

נתונים מרכזיים

בשנת 2014 התקבלו במחלקת שטחים כבושים בר"א 306 פניות, רובן מחושבים ותושבות פלסטינים הזקוקים להתר מעבר מישראל על מנת להגיע לטיפול רפואי. חלק קטן יותר מהפניות הגיע מקרובי משפחה שביקשו ללוות או לבקר מטופלים, ומאנשי ונשות רפואה שנזקקו לסייע בהשגת היתר מעבר בדרכם לעבודה או ללימודים.

הפניות ממטופלים התקבלו בעיקר לאחר שהבקשות שהגישו לרשויות הישראליות לקבלת היתר מעבר נתקלו בסירוב או בעיכוב בתשובה, וזאת על אף שצורפו אליהן, כנדרש, הפניה והתחייבות למימון הטיפול מטעם משרד הבריאות הפלסטיני. במהלך השנה תועדו על ידי ר"א שני מקרים של חולים שמתו לאחר שמעברם לטיפולים רפואיים נמנע. כמו כן, תועדו שני תחקורי שבי"כ פוגעניים, אליהם אולצו מטופלים להתייצב כתנאי לבחינת בקשתם להיתר, ובמהלכם הופרו זכויותיהם באופן בוטה. מקרים אלו יוצגו בפירוט בהמשך הדו"ח.

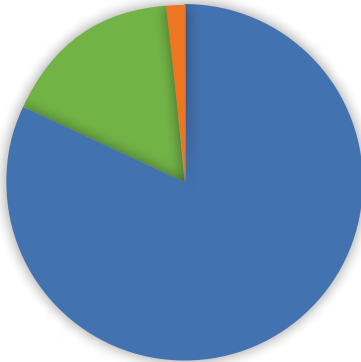

תרשים מספר 1:
מספר הפניות
לפי חודש, 2014

מגדר הפונים

רוב הפונים הם גברים

מתוך 300 הפניות שהתקבלו ממטופלים, 246 היו של גברים ו-54 של נשים. נתון זה מצביע ככל הנראה על מדיניות הרשויות הישראליות, שמטילות הגבלות נוקשות יותר על תנועת גברים מאשר על נשים.

תרשים מספר 2:
מגדר הפונים

יותר נשים הגישו בקשות להיתרים אחרי המתקפה

מתחילת השנה ועד החודש הראשון אחרי המתקפה על עזה (יולי-אוגוסט 2014), שיעור הנשים שפנו לרל"א לא עלה על 20% מכלל הפונים; החל מחודש אוקטובר ניכרת עלייה בשיעור הנשים הפונות, שנע בין 30%-40% מכלל הפונים בתקופה זו. ניתן לייחס את השינוי הזה למצוקה של מערכת הבריאות ברצועת עזה, שהחריפה בעקבות המתקפה, באופן שהגביל עוד יותר את השירותים הרפואיים הזמינים ברצועה, וחייב את יציאתן של נשים רבות יותר אל מחוץ לרצועה לצורך קבלת טיפול.

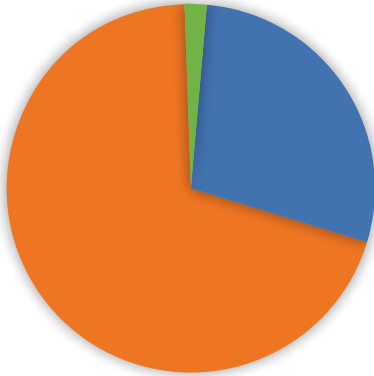
אזור המגורים של הפונים

רוב הפניות מגיעות מרצועת עזה

יותר משני שלישים מהפניות (214) הגיעו מרצועת עזה, ואילו פחות משליש (86) התקבלו מפונים ופונות מהגדה המערבית. בנוסף ל-5 פניות שהתקבלו מחו"ל ופנייה אחת מירושלים המזרחית. נתון זה משקף מגמה הנמשכת מספר שנים, והיא שמספר הפניות המגיעות לרל"א מדי שנה מרצועת עזה הוא גבוה משמעותית ממספר הפניות המגיעות מהגדה המערבית³. זאת, על אף שבגדה ישנו מספר גדול יותר של תושבים המגישים בקשות להיתר מעבר לצרכים רפואיים מאשר ברצועה, ועל אף ששיעור הפונים המקבלים היתר גם הוא גבוה יותר בעזה מאשר בגדה.

³ הסיבות למגמה זו הינן בחן בעיניך על ידי צוות רל"א.

תרשים מספר 3: אזור המגורים של הפונים

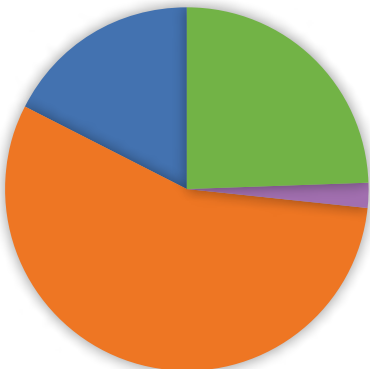

גיל הפונים

אוכלוסיית הבוגרים הצעירים היא המעוכבת ביותר לאורך כל השנה

כ-56% מהפניות התקבלו מבוגרים בגילאים 18-45; כ-25% מהפניות עוסקות במעבר ילדים מתחת לגיל 14; כ-17% מהפניות הגיעו ממבוגרים מעל גיל 45, ורק מספר קטן של פניות (2%) היו של קטינים מעל גיל 14. העובדה שמרבית הפניות בנושא עיכוב או דחייה של בקשות להיתרים הגיעו מבוגרים בני 18 עד 45 - קבוצת אוכלוסייה שנחשבת בדרך כלל לבריאה ושנזקקת לפחות שירותים רפואיים - מצביעה על כך ששיעור הסירובים והעיכובים שבהם נתקלת קבוצה זו הוא גבוה ביחס למספר הבקשות שהיא מגישה למת"קים. זאת, ככל הנראה, עקב המדיניות שבה נוקטות הרשויות הישראליות, של הטלת הגבלות גורפות על בני גילאים אלו, על בסיס שיקולים ביטחוניים שרירותיים. מדיניות זו מביאה למצב שבו אדם בעל צרכים רפואיים קונקרטיים, ולעתים קריטיים, עלול שלא לקבל את המענה הדרוש לו עקב מניעה ביטחונית גורפת המוטלת עליו בשל גילו ומגדרו, וללא קשר לרקע הביטחוני שלו באופן אישי. מדובר אם כן בסוג של ענישה קולקטיבית, המהווה הפרה של זכויות אדם ושל כללי המשפט הבינלאומי.

תרשים מספר 4: גיל הפונים

הסיבות לפנייה לר"א

כאמור, רובן הגדול של הפניות (246 מתוך 306) הגיעו בשל עיכוב במתן תשובה לבקשה מצד הרשויות הישראליות, או בשל סירוב לאפשר את מעברם של המטופלים. הפניות בנושא עיכוב בקשות היוו 42% (129 פניות) מתוך כלל הפניות בנושא חופש תנועה, ואילו הפניות על רקע סירוב בקשות היוו 38% מהפניות (117 פניות). למעשה, אין הבדל משמעותי בין השניים, שכן גם מטופלים שבקשתם להיתר מעוכבת ולא מסורבת, מפסידים כתוצאה מכך את התור שנקבע להם ולכן בפועל נמנעים מקבלת הטיפול הרפואי. יתר הפניות (60) נעשו לשם קבלת מידע והסברים, מעקב אחר בקשות שסורבו בעבר ונושאים אחרים. 80% מהפניות (246) הגיעו ממטופלים/ות ו-12% הגיעו ממלווים/ות של מטופלים/ות (37). יתר הפניות התקבלו מקרובי משפחה שביקשו לבקר מטופלים (13), ומאנשי ונשות צוות רפואי (6) ואחרים (4).

תרשים מספר 5:
הסיבות לפנייה לר"א

סיבת הפנייה

- אחר
- סירוב
- עיכוב

לפי הנתונים של ארגון הבריאות העולמי,⁴ סך המטופלים והמטופלות שבקשותיהם נדחו או עוכבו בשנת 2013 הוא כ-50,000. בגדה המערבית 17% מהבקשות סורבו ו-3.5% עוכבו - סך הכל 20.5% מהבקשות, המייצגות 48,449 פונים/ות. ברצועת עזה, 88.7% מהבקשות אושרו, 0.3% סורבו ו-11% עוכבו. בסך הכל סורבו או עוכבו 11.3% מהבקשות, המייצגות 1,546 פונים/ות.

התפלגות הבעיות הרפואיות של הפונים

בשנת 2014 התקבלו במשרדי ר"א 23 פניות מחולי סרטן ו-8 פניות מחולים במחלות לב וכלי דם, ומכאן שגם בקשותיהם של חולים במחלות מסכנות חיים מעוכבות ומסורבות.

מחלות עיניים ובעיות אורתופדיות לא נחשבות למצבים רפואיים קשים

בהמשך למגמה שקיימת בשנים האחרונות, גם השנה התקבל מספר גדול יחסית של פניות ממטופלים הסובלים ממחלות עיניים (24) ומבעיות אורתופדיות (33) מתוכם 10 מטופלים

Right to Health: Crossing barriers to access health in the Occupied Palestinian Territory, 2013⁴
World Health Organization

עם בעיות גב. נתון זה מעיד על המשך המדיניות הישראלית⁵, שאינה מתייחסת למחלות עיניים ולבעיות אורתופדיות – גם כאלו שמעמידות את המטופל/ת בסכנת עיוורון או נכות – כאל מצבים רפואיים קשים המצדיקים מתן היתר מעבר לצורך טיפול רפואי. זוהי מדיניות המתעלמת ממצוקתם הקשה של הסובלים מבעיות אלו, שהטיפול הנחוץ להם אינו זמין באזור מגוריהם. על היעדר המענה בתחומים הללו במערכת הבריאות הפלסטינית ניתן ללמוד גם מנתוני ארגון הבריאות העולמי, לפיהם כ-7% מההפניות הרפואיות שמספק משרד הבריאות הפלסטיני לטיפולים רפואיים מחוץ למערכת הבריאות הציבורית הן בתחום האופטלמולוגיה (רפואת עיניים), וכ-3% הן בתחום האורתופדיה.

להלן ציטוטים מתוך שתי חוות דעת שכתבו רופאים מתנדבים של רל"א, בנוגע לשני מקרים של מטופלים שבקשותיהם להיתר מעבר לצורך קבלת טיפול רפואי נדחו:

א.ע בן 48 מג'באליא

"לאור האנמנזה והבדיקה הגופנית וההדמיה, מדובר בתמונה מתאימה למחלת ע"ש [עמוד שדרה] צווארי, המתבטאת בבלט דיסקים שגורמים ללחץ על חוט השדרה הצווארי האמצעי וגורמים לשיתוק חלקי ספאסטי בארבע גפיים ולהפרעה בשליטה על הסוגרים. הנני ממליץ טיפול דחוף ע"י התערבות כירורגית לכריחת הדיסקים הבולטים ושחרור חוט השדרה הצווארי, וכך למנוע סיבוכים קשים ובלתי הפיכים ובעיקר שיתוק בארבע גפיים".

(ד"ר רפיק מסאלחה, ניורולוג)

נ.א בן 28 ח'אן יונס

"הממצאים הנ"ל מתאימים לקרע של הרצועה הצולבת הקדמית, ובמצב כזה ובגילו של המבקש מומלץ על טיפול ניתוחי לשחזור הרצועה הצולבת. אם לא יעבור טיפול ניתוחי כזה, ימשיך לסבול מכאבים ונפיחות בברך לסירוגין ויתכן שגם מתחושת אי יציבות של הברך בהליכה. בנוסף, יהיה חשוף לסיכון לשינויי שחיקה מואצים בברך. על מנת למנוע נכות וסבל הניתנים למניעה בטיפול ניתוחי, יש לאפשר לו לצאת מרצועת עזה ולקבל את הטיפול הדרוש לו".

(ד"ר הראל ארזי, אורתופד מומחה)

בנוסף לכך, נרשמו עשרות פניות ממוטופלים ומטופלות בתחומי הניורולוגיה (12) ואיברי המין ודרכי השתן (11). התקבלו גם מספר פניות בענייני היריון ולידה (4), אף אוזן וגרון (6), ומחלות זיהומיות וכרוניות (5) בנוסף למחלות אחרות.

⁵ על מיון של חולים על ידי רשויות ישראל ראו: מדיניות ההבחנה הפסולה של ישראל ביחס לחולים חשבי עזה הדוקים לטיפול רפואי מחוץ לרצועה: היבטים אחיים ומשפטיים, רופאים לזכויות אדם, יוני 2010.

<http://www.phr.org.il/uploaded/Microsoft%20Word%20-%2020PP%20-%2020Hebrew.pdf>

התערבות רל"א בשם פונים תושבי השטחים הכבושים

שיעור הצלחה גבוה בשינוי החלטותיהן של רשויות התיאום והקישור

כאמור, מתוך 306 הפניות שהתקבלו במהלך שנת 2014, 247 הגיעו בשל עיכוב או סירוב לבקשות להיתרי מעבר של מטופלים פלסטינים. רל"א פנה בעניינם של מטופלים אלו לרשויות התיאום והקישור בדרישה שיחזרו בהן מהחלטתן ויאשרו את מעברם. בעקבות פניותינו, שלוו בחוות דעת של רופאים מתנדבים, 117 בקשות (47.5%) אושרו לאחר בחינה מחדשת, והמטופלים קיבלו היתר מעבר. שיעור הצלחה גבוה זה בשינוי החלטותיהן של הרשויות הישראליות מעלה את החשש כי ההחלטות היו מלכתחילה שרירותיות ולא ענייניות.

אחת הפניות שהגיעו לידי רל"א היתה בעניינה של ילדה בת 6 מרצועת עזה בשם ריתאג' (שם בדוי). ריתאג' סבלה מבעיות במערכת העצבים, והוזמנה לניתוח בבית החולים סנט ג'וזף שבירושלים המזרחית בסוף אוקטובר. משפחתה של ריתאג' הגישה בקשה לתיאום מעברה לירושלים, אך נענתה על ידי המת"ק שהבקשה נמצאת "בטיפול", וזאת גם לאחר שמועד הניתוח המיועד חלף כבר. עם קבלת הפנייה בנובמבר 2014, הגיש נציג רל"א למת"ק ארז תלונה על העיכוב בטיפול בבקשה, אשר בעקבותיה זורז הטיפול והחולה קיבלה היתר מעבר. זהו מקרה שגרתי אחד מני רבים, המדגים כיצד גם בקשותיהם של מטופלים שבבירור לא יכולים לסכן את ביטחונה של מדינת ישראל עלולות להיות מעוכבות ללא כל הצדקה.

היו גם מקרים רבים שבהם התערבות רל"א לא הצליחה לשנות את עמדת הרשויות הישראליות ולסייע למטופלים, אשר נותרו ללא היתר מעבר. חלק מהם העבירו את ההפניה הרפואית לבתי חולים במצרים; בדרך זו, הם אמנם לא תלויים בקבלת היתרים מישראל ליציאה דרך מחסום ארז, אבל גם מעבר רפיח בין רצועת עזה למצרים סגור במשך רוב ימי השנה. בנוסף לכך, הרמה של מערכת הבריאות הציבורית במצרים נמוכה מזו של מערכת הבריאות בישראל, בירדן, בגדה המערבית ובירושלים המזרחית.

חלק אחר מהמטופלים שבקשותיהם להיתר נדחו החליטו לוותר על ההפניה ולחיות עם המחלה. בשני מקרים, לאחר סירוב הרשויות להנפיק היתרי מעבר, ולאחר מיצוי הליכים, עתר רל"א לבית המשפט נגד ההחלטה, אך גם הפנייה לערכאות לא הביאה לפתרון. במקרה נוסף, בית המשפט קיבל את העתירה ושינה את החלטת הרשויות.

במקרה המדובר, אימן (שם בדוי), בן 37, תושב הגדה המערבית, ניסה החל מראשית אוקטובר 2014 לקבל היתר מעבר כדי ללוות את אשתו, הגרה ביפו, בלידת בנו שהיתה צפויה להתקיים בנובמבר. אך מאחר ששהה בעבר בישראל ללא היתר, הוא הוגדר על ידי הרשויות כ"מנוע פלילי" ובקשותיו נדחו. רל"א פנה בשמו של אימן למנהל האזרחי וערער על ההחלטה, אך לא התקבלה כל תשובה. בינתיים ב-25.10.14 נולד התינוק מבלי שאביו יהיה נוכח בלידתו ורל"א פנה שוב למנהל האזרחי על מנת שהאב יוכל לבקר את בנו ולתמוך באישתו. בהיעדר תשובה על הפניות, עתר רל"א בנובמבר 2014 לבית המשפט בשתי דרישות: האחת, שיונפק היתר מעבר עבור אימן, על מנת שיוכל לבקר את אשתו ואת בנו; והשנייה – דרישה עקרונית לשינוי הנהלים, כך שתותר כניסתם של פלסטינים לישראל לשם ליווי יולדות. בפברואר 2015, חמישה חודשים לאחר שהוגשה הבקשה הראשונית, התקבל ההיתר ואימן ביקר את בני משפחתו. במישור העקרוני, שונו הנהלים כך שיתאפשר לאבות ללוות את בנות זוגם בתקופת הלידה.⁶

⁶ לכתבה בעיתון "הארץ" בנושא שינוי הנהל הנוגע ליווי יולדות, ראו: <http://www.haaretz.co.il/magazine/tozeret/premium-1.2600076>

תחקורי שב"כ פוגעניים

מאז שנת 2007, מתעד רל"א פרקטיקה בעייתית במיוחד של מנגנוני הביטחון הישראליים, שבמסגרתה מטופלים פלסטינים שמגישים בקשה להיתר מעבר לצרכים רפואיים נדרשים להתייצב לתחקור שב"כ במעבר ארז כתנאי לבחינת בקשתם. במהלך התחקורים, המטופלים מתבקשים למסור מידע ו/או להפוך למשתפי פעולה עם ישראל. בשנת 2008 פרסם רל"א דו"ח בנושא, תחת הכותרת "רפואה על תנאי",⁷ שהתבסס על 30 עדויות של מטופלים שעברו תחקורים כאלה. במהלך השנים שחלפו מאז המשיכו להגיע אלינו עוד ועוד עדויות, המצביעות על המשך המדיניות הפוגענית של סחיטת מטופלים בידי השב"כ.

על פי ארגון הבריאות העולמי, מספר המטופלים שנקראים לתחקור עומד בשנים האחרונות על כ-200 לשנה.⁸ כך, בשנת 2013 זומנו 199 מטופלים חושבי עזה לתחקור, מתוכם 170 גברים ו-29 נשים (נחוני 2014 טרם פורסמו).

במהלך 2014 תועדו על ידי רופאים לזכויות אדם 15 מקרים (5% מכלל הפניות) שבהם מטופלים פלסטינים זומנו לתחקורי שב"כ כתנאי לבחינת בקשתם להיתר; שניים מהם היו פוגעניים במיוחד וכללו הפרות בוטות של זכויות המטופלים.

⁷ ראו: רן ירון, "רפואה על תנאי", רופאים לזכויות אדם, 2008.
⁸ Right to Health: Crossing barriers to access health in the Occupied Palestinian Territory, 2013.
World Health Organization.

שיתוף פעולה עם ישראל כתנאי ליציאה לטיפול רפואי

ראמי אבו ג'אמע, תושב רצועת עזה בן 31 הסובל מבעיות אוזניים קשות, הגיש בקשה להיתר מעבר על מנת להגיע לטיפול רפואי בבית החולים אלמיזאן שבחברון. בפברואר 2014 ראמי קיבל התחייבות כספית והפניה לטיפול ממשרד הבריאות הפלסטיני ונקבע לו תור לטיפול בבית החולים. בהתאם לכך, הוא הגיש מספר בקשות לוועדה האזרחית הפלסטינית – הגורם האמון על קבלת הבקשות מהתושבים הפלסטינים והעברתן למת"ק עזה – לצורך קבלת היתר מעבר. במשך שבועות ארוכים המתין ראמי לתשובה בנוגע לבקשתו, אך כל שנמסר לו מהוועדה האזרחית היה שהבקשה "נמצאת בטיפול", וזאת גם זמן רב לאחר שחלף מועד התור שלו בבית החולים. ראמי קבע תורים נוספים לטיפול, אך גם אותם החמיץ שכן בקשתו טרם אושרה. כל אותו הזמן הוא המשיך לסבול מבעיות קשות באוזניים: דלקת מוגלתית באוזן שמאל, וחור וריקבון באוזן ימין.

ראמי אבו ג'אמע

ביוני 2014 זומן ראמי לתחקור שב"כ במעבר ארז, שאליו הוא התייצב במועד. לאחר התחקור הוא דיווח על חוויות קשות שעבר: טרם כניסתו לתחקור הפשיטו אותו אנשי המת"ק מבגדיו ורוקנו את קופסאות התרופות שלו, מה שגרם לו לתחושה קשה של השפלה. בחדר החקירה המתין לו שלושה חוקרים שישבו מולו, בעוד הוא נשאר לעמוד ולא הוצע לו לשבת. לפי דיווחו, הפגישה כללה אמירות תוקפניות והאשמות שהוטחו כלפיו, כגון: "אתה שקרן", "החברים שלך הם אנשי חמאס", ועוד. במהלך החקירה נשאל ראמי שאלות הנוגעות לנושאים ביטחוניים, כמו האם הוא ראה בעבר מצעד צבאי, ואילו סוגי נשק נשאו הלוחמים. אחד החוקרים אמר לו: **"אתה צריך לשרת את מדינת ישראל כדי שהיא תשרת אותך"**, ולאחר מכן פתח לו את הדלת ואמר: "לך לבית החולים, אבל בתנאי שתעזור לנו ותספק מידע". ראמי ענה פעם אחר פעם שאין לו כל מידע להעביר, ושהוא אזרח תמים ללא עבר ביטחוני המעוניין לצאת לטיפול רפואי. חוקרי השב"כ בחרו להתייחס לתשובה זו כאל סירוב לשותף פעולה איתם, והודיעו לו שהם ירשמו לו בתיק שהוא נכנס לישראל פעמיים בצורה בלתי חוקית, מה שיעמיד אותו בסטטוס של "מסורב ביטחוני", וימנע ממנו לקבל היתרי מעבר בעתיד.

רל"א פנה למת"ק עזה פעמים רבות בעניינו של המטופל וערער על ההחלטה לסרב לבקשתו. הערעורים נדחו.

חיפוש נשק בפי הטבעת

המטופל תושב רצועת עזה בן 32, סובל מקרע בסחוס ברגל ימין. לפי הדו"חות הרפואיים, הוא נזקק לניתוח מורכב בברך, שאינו ניתן לביצוע במסגרת האמצעים הקיימים ברצועת עזה. בינואר 2014 הופנה ח.ת. על ידי משרד הבריאות הפלסטיני לטיפול בבית החולים אלנג'אח בשכם. נקבע לו תור לטיפול בבית החולים בחודש מאי, ומשלא אושרה הבקשה נקבע לו תור נוסף מאוחר יותר באותו חודש. המטופל הגיש מספר בקשות לוועדה האזרחית הפלסטינית לשם קבלת היתר מעבר, שבעקבותיהן מסרה לו הוועדה שהוא יוזמן לתחקור שב"כ.

לפי דיווחו של ח.ת., הוא הגיע לתחקור במעבר ארז ביום 18.6.14 בשעה 8:00 בבוקר. בשעה 12:30, לאחר המתנה בת ארבע שעות וחצי, הוא הוכנס לתחקור שנמשך ארבע שעות נוספות, ובסיומו שוחרר לביתו.

טרם כניסתו לשטח מעבר ארז, עבר ח.ת. חיפוש אלקטרוני באמצעות מערכת מיוחדת המותקנת במקום. לאחר מכן התבקש לפשוט את כל בגדיו, כולל התחתונים, ושני "אנשי ביטחון" בלבוש אזרחי ביצעו חיפוש ידני על גופו. אחד הבודקים הכניס את אצבעו אל תוך פי הטבעת של ח.ת., וכאשר המטופל התגונן ושאל את הבודק מה הוא עושה, נענה שהוא מוודא שאין נשק בתוך גופו. המטופל דיווח על "חוויה קשה של עינוי, והשפלה שקשה לתאר". בסיום החיפוש, נלקח ח.ת. לסיבוב ארוך בחלקו התת-קרעי של המעבר, מה שגרם לו לתשישות ולכאבים נוכח הקרע בסחוס שממנו הוא סובל, ושבגללו הופנה לניתוח. ההליכה במסדרונות צרים מתחת לאדמה עוררה בו חרדה, שמא לוקחים אותו לאזור נטוש כדי לענות אותו.

במהלך התחקור, נשאל ח.ת. על מצבו הכלכלי, והוצג בפניו מידע על כל בני משפחתו. החוקרים הראו לו תמונות של אנשים זרים ושאלו אותו אם הוא מכיר אותם. בסיום הפגישה נאמר לו שעקרונית אין בעיה ושהוא יוכל לקבוע תור חדש ולצאת לטיפול, אולם מאז נקבעו לו מספר תורים שלא אושרה יציאתו אליהם. לאחת מהבקשות שהגיש בחודשים האחרונים, קיבל המטופל תשובה חיובית וניתן לו היתר, אך כאשר הגיע למעבר ארז נלקח ממנו ההיתר על ידי החיילים והוא הוחזר לרצועת עזה. עד היום לא עבר ח.ת. את הניתוח שלו הוא זקוק.

חולים שמתו בהמתנה לטיפול

בחלק זה נביא שני מקרים של חולים פלסטינים, האחד תושב הגדה המערבית והשנייה תושבת רצועת עזה, שמעברם לירושלים המזרחית לצורך קבלת טיפול רפואי עוכב במשך שבועות ארוכים, והם מתו בטרם הספיקו להגיע לטיפול.

עקורה לא הורשתה לצאת לטיפול רפואי ומתה

פאטמה אבו זרקא, עקורה פלסטינית תושבת רצועת עזה בת 77, היתה חולה בעבר בסרטן השד, ועברה ניתוח להסרת הגידול במהלך שנת 2012. בבדיקה חודשית שגרתית התגלה שהמחלה שבה והופיעה, הפעם באזור הפה והחניכיים. בנובמבר 2013 הופנתה המנוחה על ידי הרשות הפלסטינית לטיפול כימותרפי בבית החולים אוגוסטה ויקטוריה שבירושלים המזרחית. קרובי משפחה ניסו פעם אחר פעם להגיש עבודה בקשה להיתר מעבר על מנת שתוכל להגיע לטיפול, אך בקשותיהם נדחו בו במקום, בשל נוהל של מת"ק עזה, שקבע שעקורים פלסטינים שחזרו להתגורר ברצועת עזה לא יורשו להיכנס לישראל.

פאטמה היתה אחת מכמאה אלף פלסטינים – כ-30% מתושבי רצועת עזה בזמנו⁹ – שנאלצו לעזוב את בתיהם לאחר הכיבוש הישראלי ב-1967. מאז שנות ה-90, ובמיוחד לאחר חתימת

⁹ מוסא סחמה, "אלטראק אלדימווגראפי פי פלסטין אלמחחלה", הקונפליקט הדמוגרפי בפלסטין הכבושה, 1986, עמוד 58.

הסכמי אוסלו,¹⁰ עשרות אלפי עקורים החלו לחזור אל השטחים שהפכו לחלק מהרשות הפלסטינית. גם המנוחה, פאטמה אבו זרקא, שבה לרצועת עזה לאחר מות בעלה והתגוררה שם אצל קרובי משפחה. מבחינת הרשויות הפלסטיניות היא נחשבה לתושבת רצועת עזה לכל דבר ועניין, בעלת תעודת זהות מטעם משרד הפנים הפלסטיני וביטוח רפואי; אך מעמדה כתושבת השטחים הפלסטיניים לא הוכר על ידי הרשויות בישראל, ולכן בקשותיה להיתרי מעבר כלל לא זכו לטיפול.

וכך, ביום 7.2.14, מתה פאטמה ממחלתה, לאחר שנמנעה יציאתה לירושלים המזרחית לשם קבלת הטיפול הרפואי שעשוי היה להאריך את חייה. כל מאמצי רל"א אל מול הרשויות הישראליות לא הצליחו להביא לשינוי במצבה של פאטמה. לאחר מותה, המשיך רל"א להיאבק בנוהל המפלה את התושבים הפלסטינים העקורים, עד שהוחלט ביום 10.2.14 לבטל את הנוהל ולקבל בקשות להיתרים מעקורים, בדומה לכל שאר האוכלוסייה הפלסטינית.

החולה מת לאחר שהערמת מכשולים בירוקרטיים מנעה את יציאתו לטיפול

פדל אבו האשם, בן 45, תושב ח'רבת אל-סרה שבגדה המערבית, אזור חברון, סבל מכשל בכליות ואושפז במשך מספר שבועות במצב קשה. פדל הופנה על ידי משרד הבריאות הפלסטיני לטיפול בבית החולים אלמקאסד שבירושלים המזרחית, ובהתאם לכך קיבל זימון מבית החולים ליום 25.12.13. משפחתו של המטופל הגישה למת"ק בקשה להיתר מעבר, אך הבקשה סורבה באותו יום שבו הוא אמור היה לצאת לטיפול, וזאת בשל "מניעה ביטחונית", כפי שנמסר למשפחתו. יש לציין שהמנוח היה קטוע יד שסבל גם מסוכרת, והוגדר כבעל 72% נכות, מה שמעמיד בספק את היכולת שלו להוות סיכון ביטחוני למדינת ישראל.

לאחר קבלת הפנייה בעניינו של המטופל, פנה רל"א ביום 5.1.14 לקצין פניות הציבור של המנהל האזרחי בגדה המערבית, בדרישה לפעול להנפקת היתר מעבר עבורו. מהמנהל האזרחי נמסרה תשובה טלפונית לפיה חוות הדעת הרפואית שצורפה לבקשתו של אבו האשם לא מספיק מפורטת, וכי על המטופל להמציא מסמך רפואי מפורט ולהגיש בקשה חדשה. זאת, בניגוד לתשובה שנמסרה למשפחת המטופל – שלפיה בקשתו לא אושרה עקב מניעה ביטחונית – ולמרות שמצבו החמור השתקף היטב בדו"ח הרפואי בעניינו וכן בהפניה של משרד הבריאות הפלסטיני.

תשובה זו הועברה למשפחתו של פדל. בשלב זה מצבו הבריאותי הידרדר, ועובדה זו, יחד עם הייאוש שחשו בני המשפחה לנוכח התמשכות הסחבת הבירוקרטית סביב הבקשה להיתר, הובילה אותם להחלטה שלא לנסות להגיש בקשה נוספת, מתוך הנחה שגם הפעם הדבר יהיה לשווא. אבו האשם מת ביום חמישי, 15.1.14, והותיר אחריו אישה ושלושה ילדים.

¹⁰ ראו: הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה, התושבים בשטחים הפלסטיניים - 1997-2025, ראמאללה, 1999, עמוד 23.

בירוקרטיה בשירות הכיבוש

רופאים לזכויות אדם פועל מזה שנים רבות מול רשויות התיאום והקישור, הכפופות למתאם פעולות הממשלה בשטחים ולמשרד הביטחון, על מנת להגן על זכותם לבריאות של תושבי השטחים הכבושים, בדגש על גישה לשירותים רפואיים. כחלק מפעילות זו, רל"א מתעד ועוקב אחר האופן שבו נהלים שרירותיים של מנגנוני הצבא, כמו גם שיקולים פוליטיים זרים, משפיעים ופוגעים ביכולתם של התושבים לקבל מענה הולם לצרכיהם הרפואיים.

המטופלים העזתים שילמו את המחיר על הכרת האו"ם במדינת פלסטין

בקשותיהם של מטופלים להיתר מעבר חייבות, בהתאם להוראות המת"ק הישראלי במעבר ארז, לכלול מסמך מטעם יחידת ההפניות במשרד הבריאות הפלסטיני, אשר מציין את המוסד הרפואי שאליו מופנה המטופל/ת ואת היקף המימון שאושר לצורך כיסוי הוצאות הטיפול. מאז ההכרזה באו"ם על ההכרה במדינת פלסטין בנובמבר 2012 – הכרזה שלא הוכרה על ידי ישראל – שינו משרדי הרשות הפלסטינית את הניירות הרשמיים שלהם כך שישאו את הכיתוב "State of Palestine".

ביום 11.2.14 הודיעו גורמים במת"ק עזה לוועדה האזרחית הפלסטינית, האחראית על התיאום עם הצד הישראלי, כי לא יתקבלו עוד בקשות של מטופלים המבקשים היתר מעבר, וזאת מאחר שהבקשות כוללות מסמכים הנושאים לוגו של "מדינת פלסטין". החלטה זו

הביאה לעלייה דרסטית במספר הפניות שהתקבלו במשרדי רל"א: בחודש פברואר התקבלו 33 פניות חדשות, ובחודש מרץ – 48 פניות, כמעט כפול מהמוצע החודשי שעמד בשנת 2014 על כ-25 פניות.

מדובר בהחלטה פוגענית שנובעת משיקולים פוליטיים גרידא, ומצביעה על ניצול של מצוקת החולים לצרכים המדיניים של הממשלה. מדיניות זו הובילה לפגיעה ישירה בעשרות מטופלים ומטופלות פלסטינים, עד שהרשויות הישראליות חזרו בהן מהחלטתן מספר שבועות לאחר מכן.

הפניית נציגי רל"א לוועדה האזרחית הפלסטינית

בעיה עיקרית שחוזרת על עצמה באופן תדיר בהתנהלות מול מת"ק עזה היא הנוהג של המת"ק להשיב לפניות רל"א על ידי הפניית נציגי רל"א אל הוועדה האזרחית הפלסטינית – אותו גוף שאחראי על התיאום בין תושבי עזה לבין המת"ק הישראלי. הוועדה האזרחית היא זו שמעבירה את בקשות המטופלים למת"ק, ואת תשובות המת"ק בחזרה למטופלים. פניית רל"א למת"ק מגיעה לאחר קבלת תשובה שלילית לבקשה הראשונית או שנגרם עיכוב במתן תשובה, ומהווה למעשה שלב נוסף של ערעור ובקשה מחודשת. הפנייתם של נציגי רל"א בחזרה לוועדה האזרחית על מנת שיקבלו את אותה תשובה שנמסרה לוועדה – כמו גם סירוב לבקשות מבלי שתימסר סיבת הסירוב – מנטרלת למעשה את פונקציית הערעור ובכך מגבילה עוד יותר את הכלים העומדים לרשותם של תושבי עזה בניסיון לקבל היתר ולהגיע לטיפול הרפואי הדרוש להם.

בחודשים פברואר-מרץ וספטמבר-אוקטובר, למשל, מרבית הפניות של רל"א למת"ק עזה, הן בשיחות טלפוניות והן במכתבים רשמיים, הסתיימו בהפנייתם בעל פה או בכתב של נציגי רל"א לביורר מצב הבקשות מול הוועדה האזרחית הפלסטינית, מה שהותיר מספר רב של מטופלים ללא מענה ענייני לפניותיהם וללא אפשרות לערער על ההחלטות שהתקבלו בעניינם. רל"א פנה למת"ק עזה מספר פעמים בדרישה כי יחדול מהתנהלות זו, אך גם לפניות אלו לא התקבלה כל תשובה עניינית.

אי נגישות של רשויות התיאום והקישור

במהלך השנה התעוררו קשיים ארגוניים רבים בעבודה מול רשויות התיאום והקישור הן בגדה המערבית והן ברצועת עזה, ובראשם הזמינות הטלפונית הנמוכה של קציני פניות הציבור, מה שפגע קשות ביכולת של רל"א לסייע למטופלים, ובמיוחד במקרים דחופים הדורשים טיפול מיידי. פניות רבות ששיגרנו לרשויות התיאום והקישור לא קיבלו כל מענה, ופניות אחרות נענו באיחור רב – לעתים של חודש ימים ואף למעלה מכך – ורק לאחר מכתבי תזכורת ולחץ טלפוני. גם כאשר התקבל כבר מענה, פעמים רבות הוא הכיל מידע שגוי ולא רלוונטי.

רל"א פנה מספר פעמים לגורמים האחראים על הנושא, לרבות המת"ש, במכתבים המפרטים את הקשיים בהתנהלות מול רשויות התיאום והקישור. כמה מפניותינו נענו במכתבי תשובה לא ענייניים, שאינם מתייחסים לטענות שהועלו; פניות אחרות כלל לא זכו למענה.¹¹

¹¹ לפירוט, ראו את המכתבים המצורפים כנספחים לדו"ח זה.

סיכום והמלצות

הנתונים המובאים בדו"ח זה מצביעים על המדיניות המגבילה את חופש התנועה של אלפי תושבים ותושבות פלסטינים הזקוקים לטיפול רפואי מחוץ לאזור מגוריהם. לפי הנתונים העדכניים ביותר של ארגון הבריאות העולמי,¹² בשנת 2013 כ-250,000 פלסטינים הגישו לרשויות הישראליות בקשות להיתר מעבר לצורך הגעה לטיפול רפואי או ליווי של מטופל/ת, וכ-20% מכלל הבקשות נדחו או עוכבו. נתונים דומים נרשמו במהלך השנים האחרונות. משמעות הדברים היא שעשרות אלפי בקשות של מטופלים ומטופלות פלסטינים מעוכבות או נדחות מדי שנה על ידי הרשויות הישראליות, מה שמביא לפגיעה בזכות של המטופלים לבריאות ובזכותם לחיים ולכבוד. רל"א טיפל בשנת 2014 בעשרות פניות של מטופלים כאלה, המלמדות על הכשלים הרבים בהתנהלותן של רשויות התיאום והקישור, ובעיקר במדיניות המכחיבה את עבודתם.

מאז כיבוש השטחים הפלסטיניים בגדה המערבית, ברצועת עזה ובירושלים המזרחית ב-1967, מפעילה מדינת ישראל מנגנונים שונים המשמשים לשליטה ולדיכוי של התושבים הפלסטינים. רשויות התיאום והקישור, המטילות הגבלות על חופש התנועה של התושבים – וביניהם עשרות אלפי חולים, פצועים ונכים המבקשים לגשת לטיפול רפואי – פועלות גם הן כחלק ממנגנון שליטה מורכב, המעמיק ומקבע את הכיבוש. המשך השליטה הישראלית בשטחים גורמת סבל מתמשך לתושבים הפלסטינים בכל תחומי החיים, ומונעת את התפתחות

Right to Health: Crossing barriers to access health in the Occupied Palestinian Territory, 2013¹²
World Health Organization

מערכת הבריאות הפלסטינית כמערכת עצמאית ונגישה. התנהלותן של רשויות התיאום והקישור נגזרת באופן ברור ממדיניות הממשלה כלפי השטחים הכבושים, ומשתנה לא אחת בהתאם לגישה שבה מחליטה הממשלה לנקוט ביחס לפלסטינים. שיעור ההצלחה הגבוה (47.5%) של רל"א בשינוי החלטותיהן של רשויות התיאום והקישור בנוגע לפונים/ות שבקשתם להיתר מעבר נדחתה בתחילה מלמדת שבמקרים רבים, אין כל הצדקה ביטחונית אמיתית העומדת מאחורי הסירוב והעיכוב של בקשות המטופלים ומלוויהם. דוגמא בולטת לאופן השירותי שבו מטופלות בקשות של תושבים פלסטינים, ולניצול צרכיהם הרפואיים לשם השגת מטרות פוליטיות, היא הסירוב הגורף לטפל בבקשות שהוגשו על גבי מסמך הפניה הנושא את הכיתוב "מדינת פלסטין".

מדיניות פוגענית נוספת היא המניעה הגורפת המוטלת על חלק מהתושבים על בסיס קבוצתי. כך למשל, בקשותיהם של מטופלים גברים מעוכבות ומסורבות במספרים גדולים בהרבה לעומת נשים, ובעיקר בקבוצת הגיל 18-45. סירוב קטגורי זה מצביע על כך שהרשויות הישראליות מתבססות בהחלטותיהן על שיקולים ביטחוניים שרירותיים ובלתי סבירים, במקום על בחינה עניינית ופרטנית של הבקשות תוך מתן משקל הולם לצורך הרפואי ולמצבו של המטופל.

הצורך באישורים מגורמי הביטחון מנוצל גם להפעלת לחץ על המטופלים לשתף פעולה עם ישראל. גם היום ממשיך השב"כ לזמן מטופלים לתחקורים, ומעדויות של אותם מטופלים ניתן ללמוד כי מדובר בתחקורים פוגעניים ומשפילים, שמטרתם לגרום למטופלים למסור מידע, לעתים תוך התניית המעבר לטיפול רפואי בהסכמה לשתף פעולה.

התנהלותן של רשויות התיאום והקישור מחייבת בדיקה מקיפה של הגורמים המוסמכים, לרבות מבקר המדינה. ריבוי ההפרות והכשלים בתפקודם של מת"ק עזה ומת"ק בית אל כפי שהובאו בדו"ח זה מחייבים בדיקה מיידית של התנהלות המת"קים, לרבות השקיפות שלהם מול פונים פלסטינים ומול ארגוני זכויות אדם וגופים נוספים הפועלים להגן על זכויות התושבים בשטחים הכבושים.

על ישראל לסגת מהמדיניות הפוגענית, המערבת שיקולים פוליטיים זרים בטיפול בבקשות של תושבים פלסטינים - במיוחד כשמדובר בחולים ובצוותי רפואה - ולאמץ מדיניות אזרחית שמתאימה לצרכים האזרחיים. מצבם המיוחד של תושבים בעלי צרכים רפואיים אף מחייב טיפול מהיר ויעיל בבקשותיהם - בניגוד לתמונת המצב שהובאה בדו"ח זה - באופן שימנע עיכובים מיותרים של המטופלים ופגיעה בזכויותיהם. העדויות המדאיגות ביחס לתחקורי השב"כ מובילות, שוב, למסקנה שיש לפעול מיידית לביטולה של פרקטיקה זו, המנצלת לרעה את מצוקתם של המטופלים והופכת אותם לכלי שרת בידי מערכת הביטחון. על ישראל, ככוח השולט בשטחים הכבושים, לאפשר חופש תנועה מלא של מטופלים/ות ושל צוותי רפואה, כחלק מאחריותה למימוש זכותם של התושבים הפלסטינים לבריאות.

נספחים

שט-17-2-חופש תנועה
3.3.14

לכבוד	לכבוד	לכבוד	לכבוד
אלוף יואב מרדכי	אל"מ ח'טיב מנסור	חה"כ יעל גרמן	אלוף (במיל') דן הראל
מתאם פעולות בשטחים	ראש מת"ק עזה	שרת הבריאות	מנכ"ל משרד הביטחון
פקס: 03-6975177	פקס: 02-9704703	פקס: 02-6787662	פקס: 03-6976218

א,ג,נ.

שלום רב,

דחוף ביותר

הנדון: קשיים בהתנהלות מול הגופים המטפלים בפניותינו במת"ק ארז

- במסגרת פעילותנו מזה למעלה משני עשורים, ארגון רופאים לזכויות אדם (רל"א) פועל על מנת לסייע בשמירת הזכות לבריאות של תושבי רצועת עזה מול גורמים שונים, בהם מת"ק ארז, ובעיקר המוקד ההומניטרי בו.
- פעילות רל"א מול מת"ק ארז נעשית בהקשר של מחויבותה של ישראל לזכות לבריאות של תושבי רצועת עזה, כפי שנקבע גם בבג"ץ, אשר פסק, כי "ישראל נדרשת להושיט עזרה כדי לאפשר סיפוק צרכים הכרחיים לאוכלוסייה המקומית, שבלעדיה לא יקבלו מענה"¹, ועל גופי המדינה "למלא את החובות המוטלות עליהם מכוח דיני המשפט הבינלאומי ההומניטרי"².
- מחויבות זאת מתבטאת גם במסמך המדיניות של מותפ"ש מיום 5.5.11 בדבר מדיניות תנועת אנשים בין מדינת ישראל לרצועת עזה³, אשר הונח בפני בג"ץ³. במסמך זה הובאו קריטריונים המאפשרים תנועה לישראל, ובהם: טיפול רפואי, צוותים רפואיים, ביקור חולה.
- יחסי העבודה מול מת"ק ארז הם ככלל תקינים, והפעילות של רל"א מול המת"ק מתגלה פעמים רבות כחלק חשוב וחיוני בטיפול בפניות. כך, למשל, התגלה לא אחת בעקבות פנית

¹ בג"ץ 1169/09 פורום משפטי למען ארץ ישראל נ' רזה"מ (15.6.09)

² בג"ץ 9132/07 אלבסיוני נ' רזה"מ (30.1.08) פסקה 11

³ בג"ץ 495/12 עזאת נ' שר הביטחון (24.9.12)

רל"א, מידע חדש הנוגע לבקשות שהועברו לבחינת המת"ק דרך הועדה האזרחית הפלסטינית, ואשר בעקבותיו נעשתה בחינה נוספת של הבקשה והיא אושרה. זאת ועוד, בחלק מהמקרים ובעקבות פנייתנו אל המת"ק התגלה כי פניה מסוימת של תושב רצועת עזה אושרה, אך הודעה בענייני לא הועברה לועדה האזרחית הפלסטינית.

5. למרות העבר הארוך של עבודה מול המת"ק, מפעם לפעם מתעוררים קשיים, אשר פוגעים, פעמים רבות בלא הצדקה ובלא טעם של ממש, בזכויות אדם בסיסיות. פניה זו נעשית לאור מכשול חדש שהועלה בימים האחרונים על ידי גורמי מת"ק עזה, ואשר גורם לעיכוב בנגישות לטיפול רפואי מחולים רבים. בקשתנו היא כי הנושא יטופל באופן מיידי ונשוב ליחסי עבודה תקינים.

הנחיה חדשה? – הפנית פניות רל"א לועדה האזרחית הפלסטינית

6. בתאריך 26.2.14, במהלך שיחה שקיימתי, עם ראש מדור תיאום אזרחי במת"ק עזה, מר טארק שנאן, הדגיש האחרון כי פניותינו באשר לברור בקשותיהם של פונים בתחום הבריאות מעזה יש להפנות לועדה האזרחית הפלסטינית.

7. כאן המקום להדגיש ולהבהיר את המובן מאליו, הפעילות של רל"א אינה מכוונת להחליף את הועדה האזרחית הפלסטינית, אלא להשלים אותה, ולמלא תפקידים שהועדה אינה ממלאת או אינה יכולה למלא. הדבר ידוע לכם וכך הדברים מתנהלים במשך כשני עשורים, כאמור.

8. הפנית הבקשות של רל"א לועדה האזרחית, הנה בלתי-סבירה ולא-רלוונטית, ונסביר :

א. רל"א נוהגת להעביר למת"ק עזה שאילתות לבירור מידע שקיבלנו מפונים מעזה בענייני בריאות, **לאחר שאלה האחרונים כבר פנו לועדה האזרחית הפלסטינית** ואשר משתמע מהתשובה (או העדר תשובה) בעניינם כי החלטתכם הנוגעת לבקשתם הובילה לפגיעה בזכותם לבריאות. מקרים אלה מחייבים את מעורבותנו, וברור כשמש שהיא צריכה להיעשות מולכם. משכך, לא ברור מדוע עלינו לפנות לועדה האזרחית הפלסטינית, כל עוד נשוא פנייתנו נוגע לעבודתכם אתם.

ב. זה המקום להתייחס גם לתשובותיכם בכתב לפניותינו, ואשר ברובן נכלל כבדרך קבע סעיף, שבו מציינים דברים המעגנים בתוכם את ההוראה החדשה, כדלהלן :

ר"אשית נזכיר, כי בהתאם לנוהלי העבודה שסוכמו עם הרשות הפלסטינית, על כלל פניותיכם שעניינן כניסת פלסטינים מרצועת עזה לשטח ישראל, להיות מופנות לועדה האזרחית הפלסטינית, אשר מהווה את הגוף האחראי

על ריכוז ותעדוף העברת פניותיהם של פלסטינים תושבי איז"ש ורצועת עזה לצד הישראלי".

סעיף זה תמוה בעינינו בשל העובדה כי איננו רלוונטי לפנייתנו, כפי שכבר ציינו. בעניין זה, אגב, פנינו אל מת"ק ארז עוד בתאריך 17.7.13 לצורך קבלת הבהרות (ראו: סימוכין פניתנו אליכם מתאריך 17.7.13 תחת הנדון: טיפול בפניות מטעמנו - סקירה חצי שנתית). עד היום לא התקבלה שום התיחסות לפנייתנו זו.

9. **ההוראה החדשה מערימה מכשולים מיותרים בהענקת סיוע לחולים** – הדרישה כי נפנה אל הועדה האזרחית משמעותה למעשה יצירת מבוי סתום, שהרי אלה האחרונים אין בהם כדי לסייע לנו, כל עוד נשוא פנייתנו נוגעת לעבודתכם. קיומו של כשל מעין זה במערך הטיפוליים בפניותיהם של חולים מרצועת עזה מוביל לא אחת לתוצאות טראגיות, הידועות לכם, ואשר עליהם נדון בנפרד.

10. נציין, כי העובדה שגם אתם מצאתם לנכון להתנהל בפועל, ועד לפני ההנחיה החדשה, ככל שהיא קיימת, באופן שונה, מלמד כי גם אצלכם קיימת ההכרה כי הצרכים בשטח אינם זוכים להתיחסות ראויה ונכונה בהוראה החדשה או לחלופין בסעיף האמור.

11. לצערנו, הסגותינו אינן מסתכמות רק בקיומה של הוראה חדשה זו ולמעשה קיים מכלול רחב של ליקויים שנבקש להצביע עליהם בדיון נפרד, ובכלל זה ביטויים לא ראויים שהושמעו על ידי נציגי המת"ק באוזני אנשי רל"א.

12. לאור אמור, ובנסיבות הדחופות של המתנת חולים לטיפול רפואי, נבקשכם להורות לגורמים במת"ק עזה לשוב ולפעול על פי הנהגה שהיה קיים עד עתה ולטפל בפניות של רל"א.

13. לטיפולכם הדחוף.

בכבוד רב,

מחמוד אבו-ערישה

רכז חופש תנועה ופניות הציבור

ליצירת קשר:

0545205088

בלמיס

-1-

מדינת ישראל
משרד הביטחון

היאום הפעולות בשטחים	לשכת
המתאם	פניות
ציבור	ט"ו -
03-6977957	פקס -
03-6975177	כללי
11472	כ"ד באדר ב' התשע"ד
2014	במארס

לכבוד,
מר מחמוד אבו ערישה
רומאים לזכויות אדם

הנדון: קשיים בהתנהלות מול הגופים המטפלים בפניות במת"ק עזה
שלך בסימוכין מיום 3/3/14

1. מנהלת התיאום והקישור בעזה מטפלת בבקשות להיתרים המתקבלות באמצעות הוועדה האזרחית הפלסטינית, היא הגוף האחראי על ריכוז ותעדוף העברת פניותיהם של תושבי רצועת עזה לצד הישראלי. בקשות שהוגשו ישירות למת"ק שלא באמצעות הוועדה האזרחית יטופלו רק במקרים הומניטאריים דחופים מצולי חיים.
2. בבקש לציין כי מת"ק עזה מקיימת קשר ישיר ורציף עם הוועדה האזרחית הפלסטינית, ומהלך הטיפול בבקשות נעשה במסגרת שית שוטף עם הוועדה ולרבות העברת דרישות להשלמות מסמכים או בקורות עובדיהם נטפים הנדרשים לשם קבלת החלטה).
- עבור כל בקשה מועברת תשובה לוועדה האזרחית, אשר באחריותה להשיב לפונים.
3. במידה ותושב עזה טרם קיבל מענה למיניתו, עליו לפנות לוועדה האזרחית לבירור סטאטוס בקשתו.

בלמיס

11472

בלמים

-2-

4. ניתן להפנות בכתב למוקד פניות הציבור במתיק עזה, לצורך בירור סטאטוס הטיפול במנייה הפתוחה, בצירוף אישור כנוב מהוועדה האזרחית הפלסטינית בדבר הגשת הבקשה להעברתה לצד תישראלי, והמתיק משוב לארגון בהתאם

5. בכרחה,

אלעד ארנן, סדר
 קצין פיקוד, פיקוד
 מ ת פ י ש

7.12.14
שט-106

לכבוד :

סרן אלעד רחמים
קצין פניות ציבור – מטה מתאם פעולות בשטחים
באמצעות פקס : 03-6975177

אילין שרון
קצין פניות הציבור
לישכת המנהל האזרחי – בית אל
באמצעות פקס 02-9977341

עדינה חריש
קצינת פניות ציבור
מת"ק עזה באמצעות מייל mhavrim@int.gov.il

הנדון: קשיים בהתנהלות מול המנהל האזרחי בגדה המערבית וברצועת עזה ובקשה לפגישות

להלן אנו מבקשים להלין על העיכוב הרב במתן מענה ועל אי מענה באשר לפניותינו בעניינם של חולים הזקוקים לטיפול רפואי, ועל אי הזמינות הטלפונית שלכם. בשל קושי זה, אנו מבקשים לקיים פגישה – עם נציגי המת"ק בגדה ונציגי המתק בעזה על מנת להשיב לכם את יחסי העבודה.

כידוע לכם ארגון רופאים לזכויות אדם פועל מזה עשרות שנים להגנה על הזכות לבריאות בישראל ובשטחים הכבושים תוך מתן דגש על גישה לטיפול הרפואי במקום הימצאו. מידי שבוע אנו מבצעים מספר פניות למנהל האזרחי בגדה ובעזה שבחלקן ברמת דחפיות גבוהה לבירור מצב בקשותיהם של חולים אשר מבקשים היתרי כניסה לירושלים המזרחית או לישראל לצורך קבלת טיפול רפואי, ונתקלים בסירוב, או בעיכוב במתן תשובה ממנהלות התיאום והקישור הישראליות.

פנינו אליכם בנושא זה ביחס להתנהלות המנהל האזרחי בגדה המערבית ב – 15.9.14 אך מלבד אישור שפנייתנו התקבלה לא קיבלנו כל תשובה.

אנחנו עדיין נתקלים בקשיים רבים בהתנהלות המנהל האזרחי האמון על מתן תשובות בעניין פניותינו ופניות גורמים אחרים בעניינם של החולים. הזמינות הטלפונית של פניות הציבור נמוכה מאוד וישנו מענה רק במספר מוגבל של שעות. התנהלות זו היא בעייתית במיוחד כאשר ישנם מקרים דחופים הדורשים את התייחסותכם.

מקרה כזה אירע ביום חמישי ה – 20/11 בסביבות השעה 13:00 אז הגיעה אלינו פנייה של יולדת

www.phr.org.il	mail@phr.org.il	Physicians for Human Rights - Israel أطباء لحقوق الإنسان - إسرائيل	רופאים לזכויות אדם - ישראל
☎ 03.5133100	☎ 03.6873029	9 Dror St., Jaffa-Tel Aviv, Israel	ش. درور ٩ يافا تل أبيب ٦٨١٣٥٠٩ 6813509

שחיתתה במחסום קלנדיא ומעברה במחסום עוכב. כאשר פנינו טלפונית לפניות הציבור במנהל האזרחי בבית אל נאמר לנו כי החיילים מפניות הציבור הלכו ואין מי שיכול לעזור לנו. תשובה זו אינה מקובלת ואינה סבירה והיא מכעיסה במיוחד לאור דחיפות העניין. **אנו דורשים כי תקצו מספר טלפון חירום למקרים דחופים שיהיה זמין בכל עת.**

בעיה נוספת בה אנו ניתקלים היא אי מענה לפנייתנו. לרוב מספר מועט של פניות מקבל מענה ומרבית הפניות נותרות ללא כל מענה. אנו שולחים שוב ושוב תזכורות, בפקס במייל ובטלפון ואלו מקבלים מענה מוגבל וחלקי. אנו דורשים כי כל פניותינו יענו תוך זמן סביר המתייחס לעצם העובדה שפניותינו אליכם מתבצעות בעניינים רפואיים שמטבעם דורשות טיפול מהיר ולעיתים מייד.

בנוסף לכך, פניות רבות למנהל האזרחי בעזה, מקבלות מענה שאינו רלוונטי לעצם הפנייה, כך לדוגמה ביום 21.9.14 פנינו למת"ק עזה באמצעות המייל בעניין של חולה מסוים שסורבה כניסתו ע"י המת"ק, ביום 13.10.14 ובעיכוב רב, התקבלה תשובה ממת"ק עזה כי החולה הופנה לטיפול דרך מעבר רפיח. בניגוד לאמור בתשובה זו, נתבשרנו על ידי החולה שהוא קיבל היתר כניסה דרך מעבר ארו. במקרים נוספים שפנינו בעניינם למת"ק עזה, בתשובותיהם אלינו נטען כי לא קיבלו לידם כל בקשה, מברור מול הוועדה האזרחית עולה כי הם אכן העבירו את הבקשה למת"ק.

כל האמור לעיל, מעלה חשש שפניותינו- כארגון האמון על בריאות הציבור ופועל כאמור מזה עשרות שנים להגנה על הזכות לבריאות- אינן נלקחות ברצינות ואינן מטופלות במסירות כמצופה בעניינים בריאותיים ורפואיים.

העיכוב הרב במתן מענה, אי הזמינות של המנהל האזרחי, והטיפול הלקוי בפניות החולים, פוגעים בצורה ישירה בזכויותיהם של החולים לקבלת שירותי בריאות הולמים, אשר מעוגנת במשפט הבינלאומי ובמשפט בישראל, ואף מביאים לפגיעה בבריאות של החולים ובסכיויים שלהם להתמודד עם מחלתם. לתגובתכם המהירה ולתיאום פגישות, נודה.

בכבוד רב,

מחמוד אבו-ערישה ומור אפרת
מחלקת שטחים כבושים
רופאים לזכויות אדם – ישראל

ליצירת קשר: 0545205088, 0543240201 פקס 036873029